

Opera italiană

Opera s-a dezvoltat în Italia începând cu anul 1597 și s-a răspândit rapid în Europa. Însă compozitorii italieni, cum sunt Claudio și Alessandro Scarlatti, au rămas cele mai marcante influențe în noul gen artistic.

Desi la origini opera avea mai degrabă o formă "literară", piesa de bază fiind recitalul - text cântat sau șantat, cu linie melodică foarte slabă sau inexistentă -, spre sfârșitul secolului al XIX-lea, opera devine o formă primordial melodică, piesa de rezistență fiind aria. Aria este un solo lung în timpul căruia acțiunea este suspendată și prin intermediul căruia interpretul exprimă filozofia vieții sau deplânge cruzimea soartei. Esențial melodic, ariile au calitatea de a opri spectacolul în loc și sunt plasate la sfârșitul aproape fiecărei scene.

Partea recitativă a operei a fost rezervată dialogurilor, acompaniate de câteva acorduri

de clavicin în părțile în care acțiunea se desfășura lent, și de întreaga orchestră în momente de maximă trăire emoțională.

În această perioadă, aria era de tip da capo, construită dintr-o secțiune principală, o secțiune secundară și apoi reluarea întregii secțiuni principale. Partea a treia nu insista deloc pe elementele intrigii, ci era menită să pună în valoare calitățile vocale ale interpretului, devenind unul din principalele motive pentru punerea în scenă a unei opere. Interpreții căutau să înfrumusețeze cât mai mult această parte, ajungând la o ornamentație vocală atât de elaborată, încât aducea publicul în delir.

Cei mai faimoși interpreți erau "castrați", bărbați castrați în copilărie pentru a-și păstra vocea de soprană. În combinație cu puterea bărbatului adult, vocea de soprană devenea extrem de strălucitoare și de flexibilă, cucerind admirația publicului, precum a reușit celebrul Farinelli (1705 - 1782).

Opera seria

Bărbaților soprane le-au fost distribuite rolurile cele mai importante în opera seria (operă serioasă) până în secolul XIX, când au fost înlocuiți de tenori. Opera seria devenise un spectacol plin de artificii; ca și subiectele

▲ Scenă din Ernani, de Verdi, reprezentată dată în 1970 la Opera din Roma.

tratate, de altfel - episoade din istoria antică tratate cu multă imaginație și având un grad mic de plauzibilitate. Cu toate acestea, aceasta a fost forma în care opera italiană a cucerit Europa. De altfel, opera era interpretată aproape în întregime în limba italiană - compozitorul german Handel și chiar reformatori și inovatori precum Gluck sau marele Mozart, au compus operă "italiană". Doar francezii și-au dezvoltat o tradiție proprie - întemeiată de Jean Baptiste Lully, care se născuse și trăise în Florența, sub numele de Giovanni Battista Lulli!

Opera buffa

Pe la mijlocul secolului al XVIII-lea, opera seria a început să fie rivalizată de opera buffa, forma italiană a operei comice. Construită pentru a avea un efect dramatic și un înțeles, această formă a operei avea ca eroi oameni obișnuiți chiar dacă uneori personajele erau puse în situații dificile, trăiau sentimente reale (spre deosebire de personajele operei seria) și aveau vicii familiare publicului - lăcomia, vanitatea. Oferind o alternativă tradiționalismului, opera buffa a avut o influență

☉ Gaetano Donizetti a fost unul din cei mai prolifici compozitori italieni de operă, până când a fost lovit de o boală care i-a provocat paralizie și instabilitate psihică. Între 1816 și 1844, a scris în jur de 70 de lucrări, printre care și binecunoscuta comedie Don Pasquale.

☉ Giuseppe Verdi a schimbat radical destinul operei italiene, punând un mai mare accent pe dramatism decât pe formă. Celebritatea lui Verdi se datorează de asemenea unui puternic și mișcător Requiem, compus în 1874, la moartea unui prieten, marele scriitor Manzoni.

considerabilă și în afara Italiei, provocând chiar un "război al comedianților" în Franța. Printre cei mai remarcabili compozitori ai genului opera buffa se numără Pergolesi Paisiello și Cimarosa.

În decusul secolului al XVIII-lea, diferențele între cele două genuri - opera seria și opera buffa au început să se estompeze, începând să fie admise și în opera seria personaje și scene umoristice. Ariile au devenit mai puțin dominante, accentul fiind pus pe ansamblu - un grup de personaje cântând împreună, dar de multe ori exprimând puncte de vedere diferite. Toate acestea, împreună cu alte schimbări care au intervenit în forma și conținutul operei au făcut-o mai flexibilă și mai interesantă. La începutul anilor 1800 castratii au început să dispară, chiar dacă în continuare, interpretul principal (de obicei femeie: primadona) avea puterea de a înfrumuseța o arie și chiar de a o schimba substanțial sau a o înlocui cu aria preferată din altă operă!

Rossini

În ciuda tuturor realizărilor vremurilor precedente, secolul al XIX-lea a fost era de aur a operei italiene. Primul mare compozitor al acestei perioade a fost Gioacchino Rossini, geniu prolific, care a cunoscut un remarcabil succes atât în opera serioasă, cât și în opera comică. Publicul tinde, totuși, să prefere opera sa comică, în mod special Micuța Italiană în Alger (1813) și Bărbierul din Sevilla (1816), lucrarea sa cea mai cunoscută astăzi. Compusă în mai puțin de două săptămâni, în această operă se disting

influențele primelor lucrări ale compozitorului.

În anul 1824, Rossini s-a mutat la Paris, oraș care devenise capitala muzicală a Europei, compunând în stilurile și limbile franceză și italiană. William Tell (1829) este o lucrare impresionant de lungă și de ambițioasă, atât de lungă, încât doar rareori este interpretată în întregime, cu toate că uvertura (partea muzicală de început, interpretată înainte de ridicarea cortinei) este o faimoasă piesă clasică.

După terminarea lucrării William Tell, Rossini a încetat să mai compună pentru spectacole - o decizie pentru care nu s-a găsit nici o explicație, de vreme ce, la doar 37 de ani, Rossini era încă în plină forță. Rossini a trăit, fericit, se pare, încă 39 de ani de la această retragere.

Romanticii

Succesorii lui Rossini au fost profund influențați de romantism, curent cultural european concentrat pe pasiune și individualitate. Romanticii trăiau nostalgia vremurilor de demult, în special vremurile citate în atât de popularele romane ale lui Walter Scott.

Une din compozițiile lui Gaetano Donizetti, *Lucia de Lammermoor*, a fost compusă după nuvela lui Walter Scott *Mtreasa de Lammermoor*; episodul în care o

☉ Joan Sutherland joacă rolul titular în opera lui Donizetti *Lucia di Lammermoor*, rol care necesită o soprană cu o voce foarte agilă.

nebună, Lucia, trăiește în imaginație căsătorita cu iubitul pe care îl pierduse este cea mai faimoasă scenă de nebunie din operă - genul de scenă care devenise foarte popular la romantici, unde regula o reprezenta tragicul și extremul.

Italianii continuau să îndrăgească atât opera comică, cât și suferințele romantice; Donzetti a fost adeptul ambelor genuri, compunând în jur de 70 de opere. Contemporanul său, Vincenzo Bellini a murit tânăr, dar a lăsat în urma sa câteva capodopere precum Norma (1831), operă romantică compusă pe scene din conflictele între druzii și cuceritorii romani. Donizetti și Bellini sunt maeștri ai stilului bel canto - în traducere literală "cântare frumoasă", dar aceasta nu se referă la stilul ornamental asociat castrăților, ci la un lirism aparte, încărcat de emoție puternică.

Verdi

Cel mai mare compozitor italian de operă este Giuseppe Verdi, care a trăit până la vârsta de 87 de ani, cariera sa lungă și plină de succes întinzându-se de la Oberto (1830), până la Falstaff (1893). Fiu de țărani, Verdi a avut norocul de a întâlni un protector bogat care i-a finanțat studiile. Nefiind admis la Conservatorul din Milano, a trebuit să-și continue studiul cu profesori privați, muncind în același timp.

Când, în sfârșit, cariera sa părea să se contureze, Verdi a fost descurajat de insuccesul unei lucrări și de moartea soției sale și a celor doi copii. Când părea să fi renunțat la compus, un producător i-a dat

libretul (scenariul) operii Nabucco. Entuziasmat, Verdi a compus opera, iar spectacolul s-a dat în anul 1842. Deosebitul succes de care s-a bucurat acest spectacol s-a datorat în mare parte corului "Va pensiero", care exprima sentimentele evreilor captivi în Babilon. Italianii au considerat această scenă o referire la situația în care se găseau ei, dominați fiind de austrieci, scene patriotice de acest gen regăsindu-se în compozițiile următoare ale lui Verdi.

Numele de Verdi este de fapt un cod; el vine de la Victor Emmanuel, în care italienii credeau pentru eliberarea țării lor. În "Viva Verdi!", fiecare literă din numele compozitorului are o semnificație. Astfel Verdi semnifică Vittorio Emmanuel, Re d'Italia (Victor Emmanuel, Rege al Italiei). După alungarea austriecilor, Verdi a fost câțiva ani (între 1861 și 1865) membru al Parlamentului.

Cele mai cunoscute opere

Între 1850 și 1860, Verdi a compus cele mai cunoscute opere ale sale: Rigoletto (1851), Il Trovatore (1853) și Traviata (1853), în care intensitatea dramatică se îmbină cu o bogată inventivitate melodică.

Alte lucrări renumite ale marelui compozitor sunt Aida (1871), Otello (1877) și

▼ **Interiorul Operei**
La Scala din Milano, construită pe locul unei biserici, Santa Maria alla Scala și deschisă la 3 august 1778.

● **Necruțătoarea**
prințesă chinezoaică din Turandot, o operă a pianistului Ferruccio Busoni. Povestea a fost prelucrată și de Puccini.

Manosell Collection

LA SCALA

Scala din Milano este cea mai celebră operă din lume, cu o scenă imensă și un decor somptuos. Construită în 1778 Scala din Milano a fost scena unor premiere celebre, printre care Norma de Bellini, Otello de Verdi, Madam Butterfly a lui Puccini. Opera italiană a fost întotdeauna un aspect important al vieții mondene; Stendhal spune că "în sală e liniște doar când se interpretează pasaje memorabile". Din neatenția acordată spectacolului, publicul era uneori dezamăgit de reprezentării, astfel încât unele insuccese pe scena Operei La Scala - printre care și Madame Butterfly - au fost doar mai târziu recunoscute ca adevărate opere de artă.

Scala

Falstaff (1893), inspirate din Shakespeare.

Personajele romantice ale lui Verdi au dominat scenele teatrelor o lungă perioadă de timp, însă în 1890 a apărut un nou curent, realismul, care se distinge prin personaje obișnuite, alese din viața de zi cu zi; povestea rămânea însă încărcată de emoții puternice, dramă și violență.

Cele mai cunoscute lucrări aparținând acestui curent sunt Cavalleria Rusticana (1890), de Pietro Mascagni și Pagliacci (1892), de Ruggerio Leoncavallo, ambele povești în care gelozia duce la sfârșituri violente. Pagliacci ("Bufonii") este construită pe o poveste foarte interesantă, în care personajele joacă într-o piesă (teatru în teatru) care oglindește situația lor, transformându-se într-o adevărată tragedie în fața spectatorilor.

Puccini

Giacomo Puccini este adevăratul succes al lui Verdi; darul său deosebit pentru linia melodică a făcut din ariile sale, în special ariile ultimei lucrări, Turandot, adevărate lucrări clasice. Puccini acorda o atenție deosebită libretelor, avea fler pentru efectele teatrale și un talent deosebit în a readuce, prin intermediul muzicii, atmosfera vremurilor de demult și a locurilor exotice.

Manon Lescaut (1893) a fost primul mare succes al lui Puccini; se spune că după prima reprezentare a avut nici mai mult, nici mai puțin de 50 de bis-uri. Iar următoarele trei compoziții ale sale se numără, de asemenea, printre lucrările de operă cele mai celebre: La Bohème (1896), despre viața și dragostea scriitorilor și artiștilor parizieni, melodrama

Traviata lui Verdi rămâne una din cele mai celebre opere, a cărei eroină, Violetta, este o curtezană care moare în final de pneumonie. Această ediție a partiturii este realizată și publicată de Ricordi, care l-a susținut pe compozitor și l-a ajutat să devină celebru și în afara Italiei.

Portret al lui Giacomo Puccini, unul dintre cei mai celebri compozitori italieni. Talentul lui Puccini se exprimă în linii melodice pline de forță, situații realiste și intrigi dramatice. Avea, de asemenea, un fler deosebit pentru efecte teatrale și era un orchestrator foarte talentat.

Scala

Tosca (1900) și Madam Butterfly (1904), poveste patetică cu eroină și cadru japonez. Puccini a compus și un "western": The Girl of the Golden West (Fata din vestul de aur) (1910), precum și o operă chineză romantică, Turandot, neterminată până la moartea lui Puccini, survenită în 1924, și terminată de Francesco Alfano; prima reprezentare a avut loc în 1926.

Marea tradiție lirico-dramatică a operei italiene a secolului al XIX-lea se termină cu Puccini, însă viața operei italiene nu se oprește aici; se remarcă de acum încolo compozitori italieni moderni precum Ferruccio Busoni, Gian Carlo Menotti și Luigi Dallapiccola.

Tradiția operei italiene se îmbină cu talentul marilor interpreți, în special tenori, de la Caruso și Gigli și până la Luciano Pavarotti, care au făcut din opera italiană una din formele muzicale cele mai celebre.

Gioacchino Rossini a compus câte două, trei lucrări pe an, până la vârsta de 37 de ani, după care s-a retras, pentru a gusta în voie plăcerile de gurmand.

